

Josep Maria Gorrís (València, 1937) ha refulgit per estructurar joguines a través del sexe i la ironia. Mentre prepara una mostra antològica per al Cercle de Belles Arts de Madrid, repassa els elements que han conformat el seu món creatiu.

Joguines sàtires

Tinc davant una mamella de dona. Un ganivet la parteix en dos. És de fusta, sura sobre efluvis de l'univers de Luis Bunuel i naix d'un xicotet recipient com aquells on s'encasten els ous passats per aigua (vegeu foto p. 48). "És una referència a un dels turments a què sotmetien les santes -diu Josep Maria Gorrís-. La vaig fer en forma de joguina artesanal però transgressora". El suplici místic observat a través de la sàtira. Moltes de les seues creacions han estat mullades en aquesta ironia dessacralitzadora. Com per exemple, una que forma part de la seua col·lecció particular i és un ninot amb la cara de Karl Marx i amb un uniforme quadribarrat que saluda si pressiona la base.

"Són joguines que desdramatitzen -apunta- i que incorporen elements referencials del nostre entorn, i, de vegades, del moment històric en què han estat construïdes." Aquestes joguines destaquen enmig d'una trajectòria artística polièdrica, i han estat passejades per part d'Europa i per tot l'estat espanyol (ara mateix formen part de l'exposició "La infància del arte", que se celebra a Logronyo, i també han interessat l'IVAM) d'ençà que Gorrís va començar a crear-la a finals dels 60.

Els dies d'Estampa Popular. Aquest fill d'una dinastia de joiers, que va escapar de la tradició familiar "a la recerca d'altres impulsos", ha abraçat l'art en diverses formes en un currículum ampli com el buit que queda entre les estrelles. S'ha dedicat a dirigir programes de ràdio, ha treballat en teatre i televisió com a actor, guionista, decorador i ajudant de direc-

ció i ha publicat llibres com *Monólogos imposibles* (Editorial el Pichilingüe). És autor de carpetes de gravats i serigrafies, escultor i pintor, activitat que va marcar els seus orígens i que fa algun temps ha retrobat. "L'any 59 vaig marxar a París -recorda-. En aquella etapa, em vaig dedicar a expressar-me mitjançant l'informalisme." Joan Fuster havia escrit a *El descrèdit de la realitat*: "un quadre és bell perquè és bella l'equació de plans, colors i línies que hi ha pintats. Plans, colors i línies que te-

Josep Maria Gorrís: "la polèmica sobre els ninos Piti Gestos només aconseguirà incrementar-ne les vendes."

nen, en ells mateixos, tota la substantivitat necessària per a valer autònomament, sense referències al món de la realitat." Aquesta definició de l'abstracció va satisfer el pintor, que opta per aquest camí eludint la figuració que havia vist a València.

Exposa a París, Holanda -més tard ho farà en altres indrets d'Europa- i ven els seus quadres als Estats Units. El 1964, en un dels viatges a València, participa en la creació d'Estampa Popular, moviment artístic que va esquitjar tot l'estat espanyol des de 1957. Es-

tampa Popular, fundat pel pintor José Ortega, tenia un fonament reivindicatiu polític, de lluita antifranquista i vinculació al Partit Comunista d'Espanya (PCE). El grup valencià era hereu del cartellisme i d'unes influències que l'aboquen al pop-art i a la cultura de masses. Això els fa diferenciar-se de la densitat pictòrica del linòleum a tinta que practicava la resta de pintors d'aquest moviment. Rafael Solbes, Manuel Valdés o Joan Antoni Toledo formaven també part d'aquest grup valencià atats pels teoritzadors Tomàs Llorens i Vicent Aguilera Cerni. Calendaris, postals i altres objectes comuns eren el vehicle per fer arribar al poble el missatge de subversió. Gorrís escull ara tècniques més warholianes en compte de l'abstracció.

Però l'any 68, Josep Maria Gorrís decideix deixar temporalment la pintura i París, perquè considera que ha tancat un cicle. És aleshores quan comença la construcció de joguines. "Vaig construir una joguina a la filla d'un amic, i així va començar tot. M'agradaren les joguines des que un vell em va ensenyar el seu magatzem de joguines a la ciutat universitària holandesa de Leiden." Les construccions de Gorrís agradaren a tothom, i mostren la destresa manual que havia adquirit al taller de joieria patern.

Decideix utilitzar la fusta, i se succeeixen les exposicions. "Són temàtiques. Algunes estan dedicades a joguines amb personatges de còmic, d'altres a King-Kong, també a la Gioconda, que jo dic la Giocachonda..." Sempre interpretant, a través d'un solatge artesanalment tradicional, les referències que formen part de la cultura

ciudadana. Els mites matisats a través de la mordacitat. I tanmateix les basa en l'evocació que feia de les joguines Baudelaire, que les definia com "un regal a la poesia infantil". En aquest sentit, Gorrís admira la joguina popular que cada nen personalitzava: "Abans, cada ninot tenia el nom que el seu propietari li posava. Ara es dona una uniformitat que lleva aquest component imaginatiu. Tot són *kens* o *barbies*. Moltes vegades, les joguines són regalades pels pares als nens perquè no els facen nosa, per evitar implicar-se ells mateixos en els jocs dels fills. Les joguines que jo faig -afegeix l'autor- demanen un component d'implicació i imaginació, totes serveixen tant per adults com per a nens i nenes indistintament".

Aquestes joguines prompte anaren creixent en prestigi. Gorrís va dissenyar els titelles del Théâtre Guignol dels Camps Elisis de París. Varen esdevenir objecte de col·leccionista, i passaren a ser venuts en llibreries emblemàtiques com 3 i 4. Alguns dels col·leccionistes més coneguts han estat l'editor Gustavo Gili Tolrà, que ha publicat un llibre de serigrafies sobre les seues joguines, els cantautors Paco Ibáñez i Maria del Mar Bonet o l'escriptor Joan Fuster.

El sexe com a motiu. "Amb Fuster canviava joguines per llibres. Una que li agradava molt era una fallera que feia eixir un piu de baix del vestit. Era un homenatge a Joan Monleón quan cantava en *Els Pavesos*", comenta, fent referència al grup musical satíric valencià de final dels 70. Algunes de les joguines de Gorrís estan numerades, i els preus oscil·len entre les 150.000 i les 500.000 pessetes. I algunes de les més cridaneres són les que tenen el sexe com a nucli de joc. Per exemple, un artefacte que amaga un penis totèmic que serveix per a la masturbació d'una dona geomètrica (veg. foto d'aquesta pàgina), o una carrossa fúnebre que transporta talts perforats per òrgans sexuals masculins i femenins. Segons Josep Maria Gorrís, "jugar amb els tòpics sexuals és una manera de desfer-los.

RAFA GIL

Josep Maria Gorrís posa amb algunes de les seues joguines. Destaca una mena d'aparell de masturbació femenina, on una dona geomètrica cau sobre un penis erecte.

Fuster i jo discutíem sobre erotisme i pornografia. Ell era més favorable a l'erotisme, jo a la pornografia. Pense que els elements eròtics han de ser viscuts pels nens i pels pares de manera natural. El que passa és que tots aquests temes són delicats".

Per comprovar-ho, només cal recordar la polèmica que envolta aquest Nadal unes joguines comercialitzades per l'empresa Ferré Fuster de Castalla (l'Alcoià). Es tracta d'uns ninots anomenats Piti-Golfos, que encarnen uns nens tocant-se els genitals amb expressions múrries, i Piti-Gestos, que fan el mateix amb xiquets amb signes de maltractament físic. La comissionada del menor de la Generalitat valenciana ha qualificat

els ninots d'"engendres diabòlics", l'Associació per la Defensa del Nen i la Nena (Prodeni) demana que siguin retirats del mercat, la fiscalia d'Alacant busca formes d'aturar-ne la comercialització i el grup parlamentari socialista en les Corts Generals ha sol·licitat la intervenció del Defensor del Poble perquè retire els Piti-Gestos. "Aquesta és una polèmica bastant absurda, perquè l'únic que aconseguirà és incrementar les vendes d'aquests ninos. Caldria aleshores també retirar la televisió, que mostra matances contínues? El que un xiquet es torne un ésser violent i marginal no depèn del fet que jugue amb pistoles de plàstic o mire ninots amb la cara nafrada", reflexiona. "Potser sí a països com

En primer terme, a la fotografia, la creació de Gorrís que escenifica el turment de les màrtirs quan els seccionaven els pits. L'autor acostumava a discutir amb Joan Fuster sobre pornografia i erotisme.

Rwanda, on els jocs bèl·lics són un entrenament perquè els nens sàpiguen com utilitzar un fusell el dia de demà. Però ací, el que determina la violència són sobretot factors socials. Qualsevol actitud represora no soluciona res, el que cal fer és ensenyar que el que té davant el nen és una joguina, no un model de conducta". "No obstant això —continua Gorrís—, aquests ninots, com a joguines, em pareixen molt lletjos."

Les seues joguines, infinitament més boniques, han estat més d'una vegada també motiu d'escàndol. La galeria Populart de Barcelona va afrontar als anys 70 un procés per exposar-les. I el 1992, una mostra del seu art va provocar ires morals, paradoxalment, en unes jornades sobre erotisme anomenades "Julio Caliente" que se celebraven a Requena. Més enllà d'aquesta polseguera, molts han vist un producte a imitar en les joguines de Gorrís. Però sempre

RAFA GIL

que s'han copiat coses semblants, els objectes no han tingut ànima, un aspecte sense el qual passen inevitablement a la rereguarda. L'autor no ha volgut entrar mai en negocis amb grans cases per a comercialitzar un producte que es caracteritza per ser artesanal. "Vi-

vim en la dictadura audiovisual", considera l'artista, "i els xiquets només compren els productes que ordena la televisió. Les meues joguines no entren dins d'aquesta estructura. Tenen altre caliu." Actualment, Gorrís ha abandonat la construcció de joguines per la pintura i l'escriptura. Però prepara una mostra antològica de la seua variada obra per al Centre de Belles Arts de Madrid. I té en curs de producció un cavall mòbil de 17,50x50 metres en fusta que se situarà a la badia de Cadis en les celebracions d'un proper homenatge a Rafael Alberti. És aquesta una versió monumental d'una mateixa construcció que va realitzar per a un seguit de recitals de Paco Ibáñez acompanyat d'Alberti. Tant al poeta com a la construcció de Gorrís els sostenen un mateix esperit d'autèntica perdurabilitat.

Joan M. Oleaque

EN
RIK
MA
JO
RAL

ORFEBRE

LA FORJA 19
BARCELONA

INDUSTRIES CENTRE
BARCELONA

LA FORJA 17
GIRONA

L'ARRIBUC 16
FORMENTERA